

Vývojová stádia lesných porostů

Vývojová stádia porostů

- V hospodářském lese je **věk dřevin** významným prvkem ovlivňujícím druh a sílu pěstebního zásahu.
- Podle druhu dřeviny můžeme pozorovat velký **rozdíl ve vyspělosti** jednotlivých stromů a proto i celkovém stavu porostu:
  - např. u topolů je porost ve 20 letech věku 15 –18 m vysoký,
  - např. porost jedle je mlazinou s třetinovou výškou
- **Samotný věk** (i když vyjádřen stejným číslem) nedovoluje srovnání.
- Proto je z hlediska praxe vhodnější dělení na jednotlivá vývojová stádia – to znamená takové časové úseky, kdy se porost vyznačuje:
  - **A) stejnými vnějšími (pouhým okem zachytitelnými) znaky**
  - **B) stejnými životně – produkčními vlastnostmi jednotlivých stromů** – to co je typické pro růst stromů v tomto věku a jejich vzájemné vztahy

Rozeznáváme následující fáze vývoje porostů:

I. POROSTY VZNIKLÉ PŘIROZENĚ

1. Nálet
2. Nárost
3. Mlazina
4. Tyčkovina
5. Tyčovina
6. Kmenovina

II. POROSTY ZALOŽENÉ UMĚLE

1. Obnovená (zalesněná) kultura
2. Zajištěná kultura
3. Mlazina
4. Tyčkovina
5. Tyčovina
6. Kmenovina

Nálet

- **Nálet** tvoří semenáčky dřevin do střední výšky **50 cm**.
- **Znaky náletu:**
  - **periodicita jeho vzniku v čase** – nepravidelné intervaly semenných roků
  - nálety velmi **často přehoustlé nebo naopak mezernaté**
- Výška 50 cm je považována za **jistotu obnovního zabezpečení**.
- Existence hustého koberce nízkého náletu představuje v některých letech **jen zdánlivě** přirozeně obnovený porost, stačí jarní či letní přísušek a většina semenáčků rychle uhyne.
- **Hustota náletů je často extrémní** = počty jedinců na 1 ha v řádu statisíců. Je znakem mimo jiné i **vhodného stanoviště** (málo buřeně a příznivou vlhkostí) - často uměle připravujeme např. nakopáváním nebo naoráváním plošek na zabuřenělých stanovištích.
- V porostu probíhá **autoredukce – samoproředování**.

SM porost na SLT 5K - příprava k přirozené obnově nakopáním plošek

Foto: Ing. Aleš Škoda

Domýtná fáze obnovy bukového porostu na ŠP ČLA Trutnov - nálet

Nárost

- Mladý porosty s **výškou nadzemní části 50 – 150 cm.**
- Této výšky naše lesní dřeviny dosahují podle rychlosti růstu a kvality stanoviště **ve věku 4 – 10 let.**
- Ve stádiu nárostů **většinou není vytvořeno porostní mikroklima.**
- Nejvýznamnější vnitřní vlastností je **intenzivní samoproředování (autoredukce)**, vlivem silné konkurence vzájemně sousedících jedinců jak v kořenovém prostoru (voda s živinami), tak v části nadzemní (stínění jeden druhému).
- **Početnost můžeme snižovat také prostřihávkami.**
- **U mezernatých nárostů** může být řešením **umělé dosazování** např. rychleji rostoucími dřevinami jako je modřín, případně smrk.

Prostřihávka ve smrkovém nárostu.

Obnovená kultura

- Obnovená kultura je **nejmladší fáze uměle založeného lesního porostu**, splňuje-li **kritéria stanovená prováděcí vyhláškou č.82/96 Sb. k zákonu o lesích**.
- Umělá obnova musí být **provedena do 2 let od smýcení původního porostu**.
- Vyhláška obsahuje mimo jiné:
  - **počty sazenic na hektar v závislosti na hospodářských souborech** – z tohoto počtu musí být **na ploše obnovené kultury 90%**
  - **rozmístění dřevin musí být rovnoměrné**, tak aby některá místa nebyla holá, přestože celkově by ukazatel 90% byl splněn.
  - V případě, že na ploše jsou **přípravné dřeviny**, **nesmí jich být více než 15 %**.

-
- Větší procento přípravných dřevin není povoleno proto, že tyto dřeviny **často plní svoji roli v porostu jen dočasně** a jsou postupně redukovány (např. když bříza, která po určitou dobu zlepšovala opadem půdu začne tísnit a ošlehávat okolní smrky apod.).
- Pokud by těchto dřevin bylo více při jejich odstraňování by se **porušoval zápoj.**

Vzhledem k dlouhodobě neřešenému přemnožení spárkaté zvěře je nutností intenzivně chránit založené porosty – neúčinnější (ale také nejnákladnější) je celoplošná mechanická ochrana – oplocenky.

Dubová kultura založená na písčitém stanovišti s přípravou půdy naoráním.

Špatně odrůstající smrková kultura na stanovišti se silným útlakem buření, konkrétně třtinou křovištní.

Zajištěná kultura

- Zajištěné kultuře odpovídá stav porostu, kdy:
  - Počet jedinců na ploše **odpovídá 80 % hodnoty** uvedené ve výše zmíněné vyhlášce.
  - Jedinci jsou **odrostlí škodám zvěří a buření** (150 cm už tento požadavek většinou splňuje – záleží na sněhové pokrývce).
  - Jedince najdeme na ploše **rovnoměrně rozmístěné** a jejich schopnost růstu je dobře patrná podle viditelných každoročních výškových přírůstků – **vykazují dostatečný přírůst.**

- Mimo výjimek stanoví zákon o lesích povinnost lesních hospodářů **zajistit kulturu do 7 let po zalesnění**
- Rychlost odrůstání buřeni a škodám zvěří souvisí mimo jiné i s obvyklou **výškou sněhové pokrývky**, jejíž vrstva usnadňuje zvěři přístup k **vrcholovým výhonům** (terminálům) v létě nedostupným.
- **Okus na bočních výhonech** není ve skutečnosti pro růst dřeviny takovou překážkou jako opakovaná likvidace terminálních výhonů.
- Spodní větve **i tak později odumřou**, kdežto deformace terminálního výhonu se projevují **v nepříznivé tvárnosti kmene a zakrňování výškového růstu** (košatění stromu, bajonetovité vrcholy).

Foto: Ing. Aleš Škoda

Mlazina

- **Střední výška** nadzemní části nad **150 cm (cca 2-4 m)**.
- **Výčetní tloušťka se pohybuje do 7 cm**.
- Této fázi většinou odpovídá věk dřevin **mezi 10 a 25 lety**.
- Porost je **velmi hustý** (hodnoty zakmenění až 8).
- Je zpravidla vytvořeno **typické lesní mikroklima**.
- Jde o **období vrcholícího boje o růstový prostor**.
- Počet a rozmístění jedinců regulujeme tzv. **prořezávkou**.
- **Vytěženou hmotu většinou ponecháváme v porostu**.
- U většiny dřevin **kulminuje (vrcholí) výškový přírůst**.

Věk kulminace výškového přírůstu (období plné síly): borovice 7 let (5-15), smrk 20 let (8-32), buk 23 let (8-45), jedle 33 let (10-50)

Mlaziný mohou poskytovat zpeněžitelné vánoční stromky.

Foto: Ing. Aleš Škoda

růst (m)

růstová křivka

přírůstová křivka

přírůst (cm)

věk (roky)

Tyčkovina

- Porosty s věkem v rozmezí **25 a 40 let**.
- K důležitým znakům patří tloušťka **mezi 6 a 12 cm** v 1 m od země.
- Na první pohled nápadné **odumírání spodních zastíněných větví**.
- Při dlouhodobé nadměrné hustotě porostu snadno dochází k porušení poměru mezi tloušťkou a výškou kmene – poměr těchto dvou veličin je číslo bez jednotky, které označujeme jako **štíhlostní koeficient**.
- Porosty, kde stromy překračují kritické hodnoty štíhlostního koeficientu – tedy tenké a zároveň vysoké stromy, mají **sníženou stabilitu** vůči mechanickému namáhání (námraza, sníh, vítr, jejich kombinace).
- Z důležitých růstových veličin vrcholí ve stádiu tyčkovin **tloušťkový přírůst stromu**.

Finanční efekt z prořezávek je nižší než náklady na výrobu = vhodné zadávat samovýrobu.

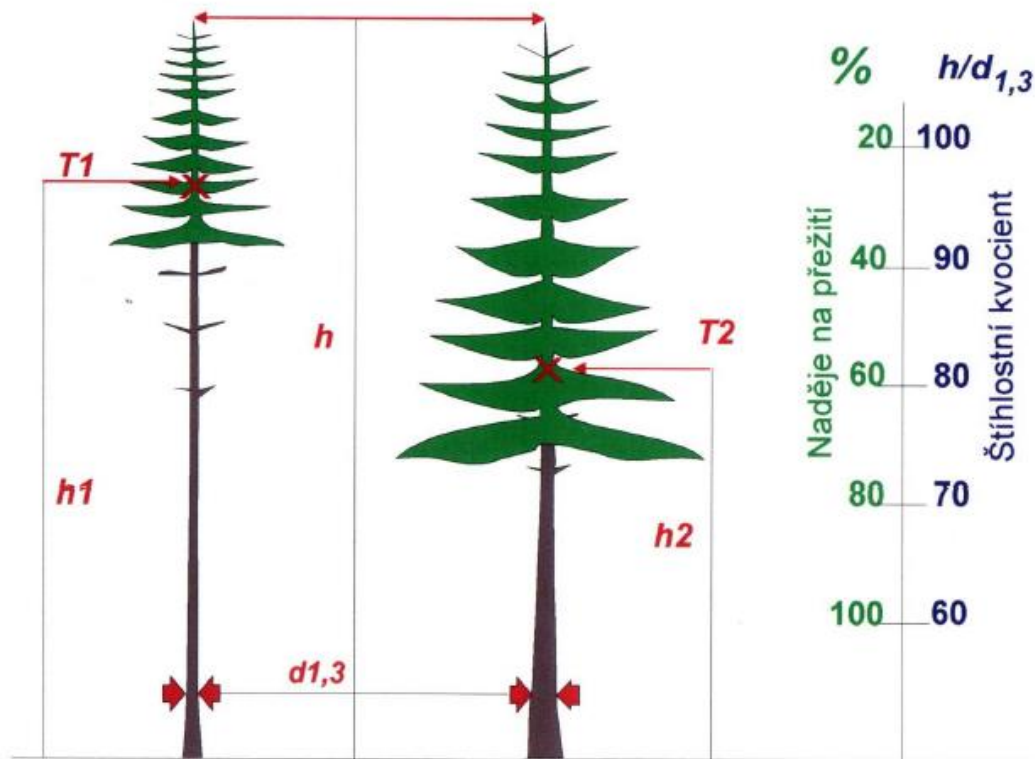

Foto: Ing. Aleš Škoda

- Redukce spodních, zastíněných větví = strom ztrácí ty, které nejsou schopny aktivně přispívat k výživě stromu (fotosyntéza) a pochopitelně se táhne nahoru, aby zvětšil osvětlenou část koruny – toto musíme usměrňovat a porosty udržovat v takovém zápoji, aby nebyly překročeny **kritické hodnoty štíhlostního koeficientu**.

Princip statické odolnosti stromu proti zátěži sněhem

Tyčovina

- Střední výčetní **tloušťka 13 – 19 cm.**
- **Věk 40 – 60 let.**
- V této fázi už **klesá** u většiny našich dřevin intenzita výškového přírůstu (výjimkou je např. pomalu rostoucí jedle – má v tomto období ještě vrchol výškového přírůstu).
- Vrcholí **přírůst objemový** (objem přirůstající za jednotku času).
- Výchova porostu se od tohoto období realizuje prostřednictvím opakovaných těžebních zásahů – tzv. **probírek.**

- *S vrcholem objemového přírůstu jde o fázi, kdy na jednotku plochy porostu dochází k **maximálnímu přírůstku hodnoty produkce** – to znamená i **největší přírůstek pěnížní hodnoty.***
- *Proto zničení tyčovin představuje největší škodu, která může na lesním porostu vzniknout – za roky předchozí bylo vloženo max. financí na obnovu a výchovu a porost by byl zničen v okamžiku, kdy začíná poskytovat **zpeněžitelné sortimenty (tyče, vláknina, agregát)** a tak **vracet náklady z předchozích let ve formě tržeb.***

Foto: Ing. Aleš Škoda

Kmenovina

- Porost ve **druhé polovině** průměrné **obmýtní doby** .
- Porosty mají střední výčetní tloušťku **nad 20 cm**.
- Hlavními růstovými vlastnostmi je jednak jejich **pravidelná plodnost** a vzhledem k našim kvalitativním požadavkům na parametry sortimentů také **ustávání tvárnosti** kmene.
- *Známé lidové přísloví, které říká, že je dobré ohýbat stromek dokud je mladý, dobře vystihuje skutečnost.*
- Tvar kmene je **již ustálen**.
- **Zanedbání předchozí výchovy není možno v zásadě vylepšit.**
- Porost ve druhé polovině obmýtní opakovaně **probíráme** (probírky) a **získáváme výnosy z prodeje dřeva**.
- *V podmínkách podrostního hospodaření se vlastně i obnova mýtně zralých porostů děje těžebními zásahy, které mají charakter probírek, ale označujeme je jako **clonné seče**.*

Foto: Ing. Aleš Škoda

Přestárlá buková kmenovina ve věku cca 160 let obnovovaná clonnou sečí.

Zdroje:

- Pěstění lesů I, Ing. Lumír Dobrovolný, Ph.D., Ústav zakládání a pěstění lesů, LDF, Mendelu Brno

Otázky:

1. Proč využíváme v pěstování lesů dělení na vývojová stádia?
2. Co jsou to vývojová stádia porostů?
3. Vyjmenujte vývojové fáze uměle založeného porostu.
4. Vyjmenujte vývojové fáze přirozeně vzniklého porostu.
5. Co víte o stádiu náletu?
6. Co víte o stádiu nárostu?
7. Obnovená kultura - kritéria stanovená prováděcí vyhláškou č.82/96 Sb.
8. Zajištěná kultura - kritéria stanovená prováděcí vyhláškou č.82/96Sb.
9. Legislativa ukládá dosáhnout zajištěné kultury do .....
10. Co víte o stádiu mlazin?
11. Popište růstovou a přírůstovou křivku.
12. Co víte o tyčkovinách?
13. Štíhlostní koeficient (poměr).
14. Co víte o tyčovinách?
15. Co víte o kmenovinách?